

Написано от Денислав Цонев, news.lex.bg
Събота, 16 Май 2020 20:32

Още две жертви на Възродителния процес осъдиха прокуратурата, която така и не приключи делото за насилствената смяна на имената на българските граждани от турски произход през 1995 г. в разумен срок и то продължава вече 30 години, съобщи Българският правен портал lex.bg.

Следствието срещу виновните за насилствената асимилация на турското малцинство в България беше образувано през 1990 г. от Прокуратурата на въоръжените сили към Главна прокуратура, но оттогава държавното обвинение не успява да го вкара в съдебна зала.

В началото на демократичните промени по това дело бяха последователно привлечени като обвиняеми комунистическите функционери Тодор Живков, Петър Младенов, Пенчо Кубадински, Димитър Стоянов и Георги Атанасов. Към днешна дата от всички тях жив е само комунистическият премиер Георги Атанасов.

Заради забавеното с десетилетия дело пострадалите от „възродителния процес“ започнаха да завеждат индивидуални иски срещу прокуратурата по Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ) заради нарушеното право на разглеждане на делото в разумен срок.

Делото на учителя от Горно Прахово Мюмюн Чолак

Така наскоро Радост Бошнакова от Софийския градски съд (СГС) е присъдила обезщетение от 30 000 лева на бившия учител в село Горно Прахово Мюмюн Чолак, който е завел дело за 100 000 лева срещу прокуратурата. През 1985 г. той е бил уволнен от училището заради несъгласие с принудителната смяна на имената на българските мюсюлмани, а след това е пратен за две години в лагерите в Белене и Бобов дол, после е изселен в Кочериново, а накрая и в Турция, заедно с цялото му семейство.

До момента на първа инстанция са приключили четири дела на пострадали, които искат обезщетения заради проточилото се разследване на „възродителния процес“ и във всяко едно от тях съдиите са категорични, че няма основателна причина да се търсят и разпитат абсолютно всички жертви, а е достатъчно да са установени с имена, за да могат да бъдат уведомени в бъдещ процес и да потърсят правата си.

Още през 2003 г. вече са били издирени имената и адресите на 446 пострадали или техни наследници, като прокуратурата е разпитала и 312 от тях, но делото е спряно, защото не са били открити останалите 134 души.

Съдия Бошнакова се мотивира, че делото е с фактическа, но не и с правна сложност и няма как да бъде оправдано забавяне от почти 30 години, което да надхвърли с 12 години абсолютната давност. Според съда преценката за нуждата от разпит на всички пострадали е на прокуратурата, а не на съда, който е върнал последния обвинителен акт през далечната вече 1998 г.

Градският съд посочва още, че установяването на престъпление е обусловено от събирането на определен обем от относими доказателства, които да са достатъчни за изясняване на истината, а събирането на още по-голям обем не е нужно и дори може да доведе до забавяне, както е и в случая.

Съпругата, дъщерята и двама приятели на Чолак са дали показания, че това протакане на делото го е обезверило, защото се интересувал живо от разследването, но изпитвал и гняв, че отговорните институции не са изправили пред съда виновните за неговото страдание.

„Имайки предвид особеностите на разглеждания случай и че неспазването на разумния срок на продължителност на производството винаги увеличава вредните последици, както и съобразявайки значимостта на производството за ищеца, съдът намира, че справедливият размер на обезщетението за причинените му неимуществени възлизи на 30 000 лева“, посочва в мотивите си съдия Бошнакова, като преценява, че искът до 100 000 лева е неоснователен.

Отказът от правосъдие води до „Ефект на Зайгарник“

В началото на година СГС е осъдил прокуратурата да плати обезщетение от 30 000 лева и на Ремзи Бекиров, който през 1985 г. в Бургас е арестуван и обвинен за „изразено несъгласие и неодобрение“ с „възродителния процес“ и насилствената смяна на имената на българските турци. За него тогава е била издадена заповед да бъде пратен за 3 години в „Белене“ и в „Бойчиновци“, затова че „отправял клевети по адрес на политиката на БКП и правителството на НРБ, агитирал е жителите на селото към указване отпор на мероприятията на възродителния процес“, противопоставяне на провеждането на мероприятия по национално осъзнаване на турчещите се българи, като се явил подбудител и предводител на организирана тълпа, направила опит за създаване на безредици пред генералното турско консулство на 3 януари 1985 год. в гр. Бургас“.

Бекиров също е завел делото по ЗОДОВ и настоява за обезщетение от 100 000 лева. И в този случай прокуратурата настоява, че делото е с разумна продължителност заради фактичката и правна сложност, но съдия Маргарита Апостолова е категорична, че забавяне от 28 години е равнозначно на отказ от правосъдие. И този съдебен състав подчертава, че нито веднъж не е давано указание за разпит на всички пострадали от Възродителния процес, а това е било решение на военните обвинители.

С случая на Бекиров съдът е установил също, че той живо и активно се е интересувал от хода на разследването, включително и харчел пари затова, заради което дори имал конфликти със съпругата си. Съдия Апостолова пише още, че важен критерий за определяне на разумната продължителност на делото е и неговото значение за Бекиров. Според практиката на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ) от значение е и възрастта на лицето – в случая Бекиров е бил на 46 години, когато е започнало разследването, а сега е на 74.

Написано от Денислав Цонев, news.lex.bg
Събота, 16 Май 2020 20:32

В делото по ЗОДОВ е била назначена и съдебно-психологическа експертиза, в заключението на която се казва, че при Бекиров се наблюдава „Ефект на Зайгарник“ – това е състояние на човек, който е обсебен от натрапчиви мисли за нещо недовършено, което се помни и много по-дълго време, отколкото свършената работа.

„Твърде дългото очакване и недочакване на справедливо според него приключване на следствените действия по т.нар. „възродителен процес“ оказва особено силно влияние и служи като перманентно напомняне за случилото се. Така се подсилва депресивитета му и той не може да преработи свързаните с травмата от репресия спомени. При ищеца се наблюдава нужда от гаранции за бъдещето, би искал да има власт да раздаде справедливост, чувства се нещастен поради съпротивата, която среща, когато отстоява правата си –това предизвиква у него гняв и възмущение, но се чувства безсилен да бъде активен“, се казва в заключението на експертизата, възприето от съда.

Съдия Апостолова решава, че справедливият размер на обезщетението е 30 000 лева, тъй като то е само за неразумната продължителност на делото, а за осъществената спрямо него репресия Бекиров има право на обезщетение по Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица.

Решенията не са окончателни и могат да бъдат обжалвани пред Софийския апелативен съд.

На втора инстанция вече е делото, по което прокуратурата е осъдена да плати 40 000 лева на Сафие Юрдакул, случай за който lex.bg вече писа ([виж повече - ТУК](#)). Жената също претендира за 100 000 лева обезщетение, тъй като е била малко дете, когато баща ѝ е бил изпратен в „Белене“, името ѝ е било сменено, бил е забранен майчиният ѝ език, а накрая семейството ѝ е било принудено да се изсели в Турция.

Миналата година друг от пострадалите от Възродителния процес също осъди прокуратурата за проточеното разследване. Шукри Мехмед заведе частичен иск за 5001 лева по ЗОДОВ, а градският съд го уважи, като прие, че справедливото бъдещо обезщетение би било 30 000 лева.